

négy fiatorony. Az 1896-os budapesti Ezredéves Kiállításon lett híres a kalotaszegi varrottas, divattá vált, ez segítette az itteniek anyagi gyarapodását.

Tovább, a 60-as úton. A jobboldali domb a "Riszeg tető": amikor a sok henye boroszlán tavasszal virágzik, erős illatától el lehet bódulni, "riszegülni". Májusonként "Riszeg teteji majálist" tartanak

Bánffyhunyard a Kalotaszeg legnagyobb települése. A katolikus templom reformátussá lett. 1661-ben zsoldosok felégették, az újjáépítéskor készült a kazettás mennyezet és a négy fiatorony. A facsillárok az itteni kopjafaragók kezét dicsérik. Bánffy Farkas birtoka volt, ő a kriptában nyugszik, de végakarata szerint oda senki sem léphet be.

"Kossuth koszorúja" - üveges vitrinben - ugyanis temetése idején jelképesen itt is eltemették és a koszorút megőrizték. Bánffyhunyard után a cigányvajda és családtagjai módos, díszes, csillogóan bádogozott palotái.

Csucsá - Ady a Boncza-birtokon élt Bertuskával, Csacsinszkából lett a Csinszka. Amikor Goga Octavian megvette a birtokot, vigyázott az Ady-féle tárgyi emlékekre, halála után viszont a felesége mindent eltüntetett.

Balra a Sebeskőrös, már beletorkolt a Kalota és a Dragán.

Erős kapaszkodó a Királyhágóra, gyönyörű táj, ezen túl a váradi medencébe érünk.

Nagyvárad - Szent László városa, a püspökséget ő költöztette ide Biharból. A törökök lerombolták a templomot, 30 évvel később újjáépült, székesegyházi rangja van. Báthory és I. Rákóczi György is váradi kapitány volt, mielőtt fejedelemmé választották.

A Körösmenti Párizsnak sok szép, szecessziós épülete van. Itt született Szigligeti Ede (Szathmáry néven), Ady is nagyon szerette, itt ismerkedett meg Brüll Adállal, Lédával. A Református Püspökség Egyházi Múzeumában működő Kiss Stúdióban élvezetes, magas művészi színvonalú Ady-előadáson voltunk.

Köszönjük vezetőknek, dr. Szarka Györgynek a sok élményt nyújtó kirándulást, a magyarázatokat, amelyek segítségével a "Napló" készült.

(vége)

Magyarörményközi pillanatok Almádiban

Augusztus 12-én szerényen, de vidáman folytak a tárgyalások...

Nem természetünk a nagyhangú "horgászbeszámoló" stílusa, ezért a hangzatos, nagyzó megoldásokat, a csillogást is mellőzzük beszámolóinkban. Azaz: mellőzzük azt a lehetőséget, hogy Balatonalmádi polgármesterének és más előkelőségeinek oldalán totál-fotót csináltassunk, csakhogy aztán közölhessük is. Az éppen arra vetődött szomszéd "hogyan vagyunk, hogy vagyunk" - féle élénk érdeklődésének sablonjait viszont tálalni fogjuk.

Nem áll szándékunkban olyan, merész történelmi újításokat közölni, amelyek szerint - a magyarörmény körökben jólismert - örmény vándorút geográfiai-topográfiai elemekkel "módosul": hogyszongya, a moldvai vajda által elviselhetlenné tett létfeltételek elől menekülő örmények egy része a lengyelországi Besztercére vonult volna, hogy azután az ott élő szászok - tartva a konkurenciától - **onnan** üzték volna el őket, 24 órás határidővel.

Hogy a lengyel *Bisritában* (ejtenéd: bisztrica) ki s mit művelt, s hogyan üzték el onnan őt a szászok, nem lehet témánk, lévén a "Bisritá" Beszterce román írásmódja s lengyel földön ilyen nevű helység még máig sem létezik. Létezik egy Bystryca Klodzka nevű helység Sziléziában, délnyugat Lengyelországban, meglehetősen s nagyon távol Erdélytől, de ott - tudomásunk szerint - soha örmények meg nem telepedtek. (A szerző utólagos engedelmével egy helyesbítés, "almádi-hangnemben": esetleg egy örmény származású lókereskedő telepedett meg Bystryca Klodzkában, aki eljátszotta lóversenyen a lópénzt és nem tudott

továbbutazni, így aztán ott maradt. Ott is hunyt el, a vasútállomás melletti harmadik házban és a fejfájára azt vették, hogy "béke poraira, helyre, tétre, befutóra" - a szerk. megjegyzése.) Nekünk azonban semmi közünk a Lengyelországban (pontosabban: Lembergben, lásd Lwów, illetve Lviv, keresd Ukrajna térképén) letelepült s onnan Gherlába vonuló örményekhez, rokoni kapcsolatainkat leszámítva fentemlített (és szászok által elűzött) örmények nem Gherla falucska, hanem a tőle különálló gherla-i uradalom területén telepedtek le, amelyet hosszú időre béreltek a földbirtokostól. Később megvették s csak ezután kezdték el örmény mérnök irányításával Armenopolist építeni: nem Gherla falucska helyén. (!)

Mindezeket "Schóder Amália" feltűnést keltő szavai juttatják eszembe.

Miss (vagy Mrs.?) Sóder úgy tudja, hogy Erdélyben máig Szamosujvárott él a legtöbb magyarul beszélő örmény. Augusztus utolsó napjaiban arra felé barangolván Murádin Antaltól megtudtuk, hogy Szamosujvárott jelenleg 20 férfi, 40 nő és 8 gyermek él teljesen örmény családban, a vegyes családokat, leszármazottakat is figyelembe véve alig 150-en, ha vannak. Mit szól ehhez Lázár Alfréd, a gyergyószentmiklósi örmény közösség világi főgondnoka, egyháztanácsosi elnöke?

Az ő nyilvántartása szerint ugyanis, a vegyes leszármazottakat is figyelembe véve Gyergyószentmiklóson és közvetlen környékén többszáz magyarul beszélő örmény él (néhai Fogolyán atya 1997-es szóbeli közlése szerint közel 600).

S mit nem tettünk s tehetünk még? Például nem változtatjuk meg a neveket, bármilyen nagy divat is ez manapság. (Például: lévén a *Benedek-porta* vendégei, nem írunk Ben Endek-portát, mint amikor valaki az *Esztegar-ból* Esztergárt csinál.) Végülis Schóder Amáliának csak egy ókori mondást küldhetünk: ha hallgattál volna, bölcs maradtál volna.

Miután tehát minderről nincs szándékunkban beszélni, meg kell említenünk érdemleges tájékoztatás gyanánt, hogy Balatonalmádi rohamléptekkel fejlődik. Mindenütt német szót hallani, autóban, gyalogosan, kutyával, strandra menet...

Az állomás mögötti szuvenir-pavilon gömbfából faragott kerti berendezéssel bővült, a Tulipán szálló pedig Mc Donalds néven kicsinosult. Néhány méterenként valuta-árfolyam-táblák bizonyítják az almádiak élelmességét (US-dollárt 20 forinttal a budapesti kurzus alatt váltanak).

A Balaton és a vasútállomás közötti park sétány-jellege most is vonzó környezet. A parti úton nyüzsgés, lengyel és szlovák autóbuszok, gépkocsik, gyalogosok. Egy türelmetlen német autós hátulról ránk dudál. Otthon érzi magát.

Na, végre a Benedek-porta.

Itt meg mi érezhetjük otthon magunkat. A lábasház tövén többen harci táncot járnak mindenféle pálinkás-butykosok körül s élénken integetnek az érkezőnek.

Lapszerkesztőnk sportosan szilfid körvonalai látszanak (alig), majd Sarolta kerül elő tordaszentlászlói pálinkával. Éppen csak üdvözlöm a háziasszonyt, Benedek Katit és máris abból (vagyis a tordaszentlászlóiból) kérek.

A társaság gyarapodik, Szongothék friss szőlővel köszöntenek be, a hőségben remek a háziak (Lukács Józsi által gondozott s szedett) körtéje is. Saroltáék úszni indulva invitálnak.

- Megyek - kiáltom, aztán Csabával még vagy két órán át váltjuk a világot, felöltözve. Aztán mégis nekivetkőzöm. A stégen Fancsali János vitézül mártogatja magát a hónaljig érő vízbe. Aztán visszakísér valakit a kertbe: "Jövök!" - mondja. Egy óra múlva én viszem vissza a ruháját. Hiába, belefeledkezett a társalgásba.

Közben elkezdődik a flekken misztériuma. Jenő mesterien fujtat a hajszárítóval és igyekszik mindannyiunkat elárasztani a füsttel. Menekülünk a stégre, Fancsalit a neje biztatja a víz felé, Csaba nádszárból húsz centis szipkát igyekszik faragni magának.

A 2000. évi Balatonalmádi Benedek-telki Millenniumi Kulináris Gyönyörök. Tartalmas ünnepség ez. A mesterien előkészített s készített flekken mellé jár Sarolta történelmi kovászos uborkája, fűszeres mártás, saláta. A sort a háziak finom almáspitéje zárja. Ismét

élénk beszélgetés: zavartalanul és megzavarhatatlanul jól érezzük magunkat. Így foglalhatom össze az immár hagyományossá vált Benedek-telki összejövetelünk idén is sikeres eseménysorát. Köszönet érte a Benedek-családnak, Katinak és az Issekutz-csapatnak.

Hanusz Gyula

Dávid József

Felejthetetlen kirándulás

Immár negyedik alkalommal szervezett egyhetes társasutazást Millenniumi Barangolás Erdélyben címmel az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület.

Indulás Budapestről augusztus 25-én. Hol is kezdjem a beszámolót, hogy csak a legcsodálatosabb élményekről szóljak?

Ahogy Ártándnál átléptük a határt - a sokunk által már jól ismert Gyuri "bácsi" nemcsak Erdély kultúrkincseiről beszélt, hanem a legkisebb faluról, patakocskáról is, ahol áthaladtunk. Első állomásunk Nagyvárad - amelyet nagy költőnk, Ady Endre egyik versében "Peceparti Párizs"-nak nevez.

A Pince Színház vendégei voltunk, ahol Kiss Törék Ildikó művésznő olyan szívet-lelket simogató érzésekben részesített, "Árva Bethlen Kata" életábrázolásával (Kocsis István feldolgozása révén), hogy még a férfiak szemében is könny csillogott... Magyarfenesre érve, Csányi Éva kisvendéglőjében pazar vacsora várt, majd a szomszédos községben, Tordaszentlászlón patyolat tiszta, fürdőszobás házakban volt szállásunk.

Másnap számos látnivalón túl - sokaknak - Almásgalyán (másfél órás gyalogtúrával) a "Sárkányok kertje" volt nagy élmény.

De tovább: Wesselényi-kastély, templomok, - köztük Árpád-koriak -, csodálatos tájak, majd vissza az első napi szálláshelyünkre.

A harmadik nap kiemelkedő eseménye: "zarándoklat" Érmindszentre, Ady Endre szülőházához. Ünnepség, koszorúzás. Ezután a világhírű tordai sóbánya, majd Segesvár ... Székelykeresztúr és Bögöz. Ez utóbbi falucskában az Árpád-kori templomban a restaurálások során "előbújt" eredeti freskókban sajnos csak rövid ideig gyönyörködhattunk, mert várt ránk szívet-lelket melengető élményeink csúcsa: zetelakiak testvéri forró ölelése. De nemcsak ölelése, hanem a legújabb székely kapun átlépve - egy tágas udvaron - népviseletbe öltözött gyerekek kultúrműsora (ének, szavaltatok, furulyaszó).

Oh Istenem!

Az a gyönyörű, ízes magyar nyelvünk, amely a gyerekek ajkáról röpdösött, a megcsonkított anyaországunkban is példakép lehetne...

A negyedik nap autóbuszunk Béla "bácsi" biztonságos vezetésével az erdélyi "kacifántos" utakon Csíkszeredára, majd a Szellő-tetőre tartott (Gyimesbükk), s az ezeréves magyar határon kötött ki.

Majd Csíkszépvíz községbe ereszkedett, ahol - ugyancsak felejthetetlen - találkozás: ölelés, ünnepi köszöntők, ének és pohárcsengés székelyföldi örmény testvéreinkkel...

Innen vissza Zetelakára, ahol - az említett nagy udvar színpadán - remek cigányzenére, ifjú párok, természetesen népviseletben, ropták a táncot...

Hogy aztán este a szállásadók - többfogásos - vacsorája után milyen baráti beszélgetések folytak, arról megint csak oldalakat lehetne írni.

De lépünk tovább.

Ha már a Hargita lábánál tanyázunk, induljunk fel a majd 1800 méter magas csúcsra is, és gyönyörködjünk a magasból az alattunk hullámzó erdős rengetegben, ahol a nagy festő, az ősz már húzogatta színes festékbe mártott ecsetjét.